

ШЫҢ

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

№ 8 (2182). 1951 ч. январь 12, пятница. Бртээ 20 көп.

Районнарныҥ болгаш хоорайныҥ партия конференциялары

ВКП(б) Уставының негелдезин бууга алырга, бистидиң областа партия райкомнарының, Кызыл хоорайныҥ соңгулдаларының хуусаазы төнгөн. Ам районнарныҥ партия конференциялары, белеткелдери чоруп турар.

Партия организацияларының амыдыралына партия конференцияларының укур-дузазы канчаар-да аажок улуг. Партия конференциясы районнарныҥ, хоорайныҥ партия организацияларының дээди органы. Партияныҥ иштиги демократияныҥа, большевикчи шүгүмчүлөгө болгаш бот-шүгүмчүлөгө үдөйлөш, ол конференцияларга партияныҥ массалар боттарының удурткучуларын хынаарлар, партия ажылының байдалын болгаш ажал-агынын, культура тургузушкунунун удуртулазынын аргаларын ханызы-биле шийчип, түдөп көөрлер.

Партия райкомнарының болгаш хоорайныҥ соңгулгалары—социалистик экономиканың байдалына сындыр, бүдүрүлгө чери бүрүзүнүн, колхоз, совхоз, болгаш МТС бурзунун ажылдарының ажал-ишчи өзү-биле тодаргай удуртуу болуру. Ол бүгү черлерде ажылдарының өзи болгаш багай түдөлгө оларның хамаарып турар партия организацияларының партияныҥ политикаг ажылдарының деңгелинде хамаарып.

Ынчангаш, конференцияларга келген коммунисттер болза, бүгү коммунисттерниң өмүзүнөндөн өтчөт кылып турар удурткучуларыга улуг негелдери тургузарлар; коммунисттерниң идея-политиктиг кижизидилгезинде, удурткучуларының кадырлар-биле, аңаа бөдүүн кижилер-биле ажылдап турар стилинде байдалды шыны-биле илеткээрин сонуурган турарлар. Партияныҥ массалар болза, бөдүүн удурткучуларында шыны негелдери болурун, удуртулгана быжык туруштуг болурун, кижилерин хундулеп, оларныҥ үнүн, күжүн үнөп билдирин, активке быжык даянын негеп турарлар.

Партияныҥ массалар боттарының удурткучуларын актив хуралдарына, конференцияларга, съездилерге оларның өтчөттөрүн дыйнаарынын орунду, четпестери шүгүмчүлөргө оруну-биле болгаш адактың сөзүндө ол, бо удурткучу эштерин удуртпур органнарга сонгур, азы сонгувазынын оруну-биле хынап турарлар деп, И. В. Сталин өрөгеткен. Коммунисттер болза, четпестери узуктар дээш эки демилчи болгаш дуржулгалыг удурткучуларын үнөлээрлер. Бөдүүн практикаг ажылына кандыг бир чазыгынызы-биле шийчип, аңаа дорт түдөлгө алдыг шүгүмчүлөп чорудуп турган болза, ол кижини коммунисттер удуртпур органнарныҥ составына сонгуурлар.

Эрткен чылда болгулаан конференциялардан бээр бөдүн өтчөттүг үеини шийинде бистидиң областа улуг ажылдар чорутулуна. Областың социалистик чаартылгазы-биле холбаштыр дайын сөөлүндеги беш чыл планын хуусаа бетинде күөсөдир дээш күчүлүг социалистик чарыш калбарган. ССРЭ-нің Дээди Советинге, РСФСР-нің ажылчы чоннарының чер-чер Советтеринге соңгулдалар кампанияларын ажылчы чонун сырый катышкан политикаг көдүрүлүшүнүн деңгээли-биле чедикшикини эрттирген, ам болза, РСФСР-нің Дээди Советинге соңгулдалар белеткелдериниң кидин түдүк үезинде, чаа күш-ажал чалының эгелеп турар үезинде районнарныҥ партия конференциялары эртип турар.

Конференциялар болза, партия организацияларының сырый катышышынын, организациястыг чорун болгаш дайынчы аргалын бедидериниң эң негелдери чоруп, областың мурунда салдынып турар ажал-агыг политикаг сорулгаларын чедикшикини күөсөдиринге коммунисттер болгаш партия кижигүнү эвестери мобилизацияларын

Раскова аттыг дааранылга комбинатының мурнакчы даараныкчылары

Кызыл хоорайда Раскова аттыг дааранылга комбинатының инженер техниктери болгаш ажылчы, албан хаакчытары 1951 чылга бүдүрүлгениң улуг чедикшиктери-биле учурашканнар.

Социалистик чарышна бот хүлээлгени арзы-биле күөсөдир, мурунне 1 миллион 477 муң рубльдиң продукциязын пландан дашкаар бергеннер. Социалистик чарышка Елисеевтиң бригадасы бир дугаар чери эжелеп, бүдүрүлгениң бригадалар арамыга шийчир

күчүлүг быразы болур. Конференцияларны эртиргениниң түнелинде коммунисттерниң идеяны улам-на өрү көдүрүлүр. Ол болза, бүгү-ле партияныҥ политикаг болгаш партияныҥ-организацияг ажылдары улам-на бедик деңгеле чедирип келер. Моң барымдаазы конференцияларга тус-тус партия организацияларының чоруп турар организацияг белеткелдери херечилеп турар. ВКП(б) обкому бо дугайында харысалгалыг төлөзлери тус-тус районнарда чорутулуна.

Районнарныҥ болгаш хоорайныҥ партия конференциялары—партия амыдыралында онза болушкун. Конференциялар-биле холбашкан айтырларны партия обкомунун бюрозу болгаш райкомнарың бюролары шийтирлеп көрүлөөн. Конференцияларныҥ бедик идея-политиктиг эртери райкомнарының өтчөт илеткелдерин эки белеткелденен хамаарып. Илеткелдер болза, конференцияга келген төлөзлериң сонгургалын хандырган турар учурлук. Бүгү-ле фактылар болгаш саннар чүгле чыксап адатынары-биле кызыгаарлатынмас, а моон сонгаар ажылга ажитиктиң анализин көргөн эрежок чугула түдөлгөдөгө ханы кичизегини тургузар херек. Көрүлгениң чижектери чонка илеткелни чарактерлиг, чалгааранчы болуру билдирер. Илеткел болза, аңаа медеде азы, а тодаргай үеин дургузунда партия организациязының, оң удурткучуларының ажал-чорудулгазын ханызы-биле шийчип, аңаа дорт түдөлгө бээр эң-не политикаг документ болур. Районда партия, ажал-агыг болгаш культуру тургузуунун практикаг дуржулгаларын байдар, ажалда чазыгынын болгаш четпестери илередир. Отчөт илеткел болза, шүгүмчүлө болгаш бот-шүгүмчүлөдөн ойталап болбас. Четпестериң чылдагынары тодаргай учурлук.

Ажылда четпестериң болгаш чазыгыларны чүгле минип каары-биле база-ла кызыгаарлатмас, ону узуктарының, оң сонда ону болууразының кемчелеринче тодаргай угланышыны кылды. Чүгле ындыг илеткел болза, саналдарга шын үг-иштин бээр болгаш баулуг чогадыныч, шүгүмчүлөкчи чугалажышынын организацияга, — партия организациязының бүгү ажал-агыг бедик деңгеле чедирер. Райкомнун бюрозу, пленуму ындыг илеткелди организацияга хандырган учурлук. Конференция чоруп турган үеде конференцияның президиуму санал бээр-биле ат бижиткен делегаттарның шын ээлчез барымдаалап өсө бээр чугула. Делегаттар болза, конференцияныҥ ажылына идеяныг киржирлер. Моон мурунда чылдарда чамдык районнарда болуп турганы ышкаш, делегаттарның саналдары эгезинден тура-ла бот-отчөт хараacterлиг болуп, ништи сөстөр-биле болгаш күөсөдир-биле кызыгаарлатынып төнер чоруктары болдурбас. Бо бүгүнү хандырада «Партияның удуртпур органнарының соңгулдаларын эртерер дугайында ВКП(б) ТК-ның дүрүмүн» шыңгы сагыр.

Чүгле мычаарда партия конференциялары ажыл-ишчи болгаш организацияг, бедик идеялыг деңгелег эртип, шүгүмчүлө болгаш бот-шүгүмчүлөдүн дузазы-биле райкомнарың болгаш хоорайныҥ удуртпур ажалданчыларына эң дээр хынаатынган, партияныҥ шүгүмчүлө дээш большевикчи өзү-биле бердинген арга-дуржулгалыг коммунисттер соңгуурларлар.

Партия конференциясы—партия организациязының, оң удуртпур кадырларының бүгү ажылдарына шыңгы хыналда. Районнарныҥ болгаш Кызыл хоорайныҥ партия конференциялары областың партия ажылын улам бедик деңгеле көдүрүп шыдаар.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш И. В. СТАЛИНГА

Кара металлургия министрствозунун металлургы ССРЭ-нің улус ажал-агыын катап тургузар болгаш хөгжүдериниң планы-биле 1950 чылда доктаатынган шой, кан, прокат болгаш демир хоорзалар бүдүрүп үндүрериниң талазы-биле онаалганы күөсеткени эргим Иосиф Виссарионович Силерге илеткеп тур бис.

1950 чылда беш чыл планыны онаалганы ажыр бүдүрүп үндүрүм.

Кара металлургия министри И. ТЕВОСЯН.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш И. В. СТАЛИНГА

ССРЭ-нің Тудуг материалдарының үлөтпүрүм министрствозунун бүдүрүлгелери цемент, тууыбу, шифер, чымчак шывылгар, асбестцементтиг хоорзалар, радиаторлар, суг чүгүртүр шой хоорзалар, одашкы чочалдары бүдүрүп үндүрер талазы-биле беш чыл планы-биле 1950 чылда доктаатынган онаалганы ажыр күөсеткени эргим Иосиф Виссарионович Силерге илеткеп тур бис.

Цемент болгаш еске-даа тудуг материалдары бүдүрүп үндүрер-

ниң талазы-биле беш чылдыг онаалгаларын ажыр күөсеткени бүдүрүлгелери катап тургускамы болгаш чартканы, даг болгаш транспорт ажалдары механизастары калбартканы, бүдүрүлгө чорудулгаларын күөтелдиргени болгаш Иосиф Виссарионович Силерниң айтышынынар езугаар чаа техника болгаш бедик бүдүрүкчүлүг чепсөлөшкөн-биле хандырткан чаа-чаа цемент заводтары тудуп тургустунганы-биле чедип адынган.

ССРЭ-нің тудуг материалдарының үлөтпүрүм министри ЮДИН.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң даргазы эш И. В. СТАЛИНГА

Колхозтар болгаш совхозтар партияныҥ, чазактыг болгаш Силерниң бодунарың улуг дузаламчыларың ачызы-биле 1950 чылда хөвөңиди бедик дүжүдүр өстүрүп алган болгаш ССРЭ-нің улус ажал-агынын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң беш чыл планының дугайында хоойлу-биле 1950 чылда доктаатынган хөвөңиди дүжүдүрүп ништи чыылдызы—чиг хөвөңи 650 муң тонна ажыр күөсеткени эргим Иосиф Виссарионович Силерге илеткеп тур бис.

Хөвөң бүдүрүп үндүрериниң талазы-биле беш чыл планын ажыр күөсеткени көдөз ажал-агынын бедик техника-биле чепсөлөгөңинге үдөйлөш, тракторларын болгаш көдөз ажал-агынын еске-даа машиналарын ажалгаарын экижиткени күөсел-биле, минеральдыг болгаш чурт удобриелерин калбаа-биле хереглөөни-биле болгаш хлопчатникти ажалдап кымырының мурнакчы методтарын ажалгаарын биле чедип адынган.

ССРЭ-нің хөвөн ажылынын министри У. ЮСУПОВ.

РСФСР-нің соңгулдаларының дугайында агитаторларының беседалары

РСФСР-нің Дээди Советинге соңгулдалар хунун идея-политик талазы-биле чөл, ажал-агыг талазы-биле чедикшикини эртерер сорулга-биле Би-Хем районунуң Өөк суурун агитаторлары чүткүлдүг ажалдап турарлар.

Колхозчу сонгуучуларың ортувунда ажалдап турар 20 чыгам агитаторлар боттарының уаастоктарына каш удаа барып, ытыкчуну комбулгаларына болгаш беседаларына: «РСФСР-нің Дээди Советинге соңгулдалар Дүрүмүн» РСФСР-нің Конституциязы-биле холбаштыр колхозтуг ажал-агыгларга хамаарылагы айтырыг дугайын чугалаажап, оон аңгыда бүгү

делегейде болуп турар байдалдарын төп болгаш областы солунарында сонгуучуларга олар үргүлчү сонуургады келгеннер.

Суур клубунда дерип тургускан агитпункт эртелекчи эш М. Чибириков чүглө бо чылдыг январь 1-ден бээр агитаторларның чөвүлө хуралдарын болгаш консултацияларын 4 удаа чоруткан. Сонгуучулар ортувунга агитация ажалын суурун клуб эртелекчи Витлер, райсаг агентини Мельников болгаш оон-даа еске чамдык коммунисттер, комсомолчулар, совет активтер идеяныг биле үргүлчүлевшаан.

О. САПЧАЙ.

РСФСР-нің Дээди Советиниң соңгулдаларына алдар болдурган колхозчу тудуглар

Колхозтуң суурун чаагайдыгына идеяныг киржире—колхозчу бүрүзүнү дайынчы сорулгазы болур. Бөдүнү төрөк колхозчунуң тудугларын кылдыгына сен чүнү кылган сен?—деп айтырыга хары кылдыр колхозчулар чаа-чаа бажыңарны тутка болгаш тудуг ажалын үргүлчүлөп турар. Суг-Хел районунуң Жданов аттыг колхозунуң чаа суурун Ан-Дашта 1950 чылдын июль айдан бээр тудуп эгелөөн.

Мурунда ээн турган черде ам колхозчу суур бар чаргыт. Ында колхозчуларның 17 чуртталга бажыңары тунган болгаш бүрүн ажалдагы кирген. Оон-биле чергелештир колхоз конторазын, 1 складты, 1 аят кынаан база туткан. Тудуг бригаданың 31 кижиге доктаамал ажалдап турар. Тайгада көөп белеткөөн тудуг ижи—

3000 кезек чүдүк бар, 8 кижиге 20 панактыг аят-биле чүдүктүрүп колхозчу суурунда үзүктел чокка сөөртүп турар.

РСФСР-нің Дээди Советинге соңгулдаларың хунунга алдар болдуруп, 2 чуртталга бажыңың, база эмнелге салбырың бажыңын тудуп, доозуп, тайгада кезип белеткөөн хой чүдүктүрүп февральдиң 18-ке чедир шүгүтүзүн сөөртүп, дажыл алыры-биле тудугчулар хүлээлге алганнар. Коммунист эш Шыыраптың удуртулазы-биле ништи сөөртүкчүлери эрестиг ажалдап турар. Тудуг ажалын колхозтуң даргазының оралакчызы эш Доржук, тудуг бригаданың бригадирини эш Сасыпан организацияг болгаш шалыкчы башкарып турар.

А. ДОПЧАА.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

ССРЭ-нің Тудуг материалдарының үлөтпүрүм министри ЮДИННИҢ, ССРЭ-нің Хөвөң ажылынын министри У. ЮСУПОВТУҢ дайын сөөлүндеги стилини беш чылдыг планын ажыр күөсеткен дугайында ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы И. В. СТАЛИНГА репорттары (1 арын).

Эвилелдешкен болгаш автономну республикаларныҥ Дээди Советтериниң соңгулдаларына белеткел (1 арын).

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ А. НАМЗЫН.—Удуртпур ажалданчыларныҥ политбилини бедидер партия организацияларының чугула сорулгазы (2 арын).

Германияның чепсөөн дүжүрер дугайында айтырыгың талазы-биле Даштыкы Херектер Министрлериниң Чөвүлелин чылдырар санал-биле Францияны, АКШ-тың болгаш Великобританияның чазактарына Совет Чазактың нотазы (2 арын).

Н. СЕРДОВОВ.—Бижикти билбес болгаш билир чорутуу узуктары политикаг чугула хере (3 арын).

КОРЕЯДА БОЛУШКУННАР (4 арын). Американың «тоталдыг дипломатияныҥ» бурашканы (4 арын).

Пееньянда катап тургузушкунунун ажылдар (4 арын).

Эвилелдешкен болгаш автономну республикаларныҥ Дээди Советтериниң соңгулдаларына белеткел

Агитаторнун сөзү

ТАЛЛИН. «Ильмарине» деп машина тудушкуну заводтун стахановчу агитатор эш Сирель Таллин хоорайның Калининск району чартык чүк чыл ажыг үеде чурттаан. Сөөлү чылдарда тургустунган, тодаргай чырыткан кудумчулар-биле клубтар болгаш шкөөлаларны таварты Сирель ажылга барып турар.

Шаанда жагынган турган кыдыг чаагайжыткан район кылдыр хууданының дугайын эш Сирель сонгуучуларга чугалаан.

—Эстонияга буржуазтыг эрге-чагырга үезинде бистиди районувус кандыг турганын бистиди иштиviste дык хой кижилер билер—деп эш Сирель беседазын эгелээ. Бажыңнар бичин тар соңгаларыг турган. Имбирти дүжүк караңгылай бээрке кижиге эртип болбас хир чамныг кудумчулар улам-на караңгылап турган.

Совет эрге-чагырганың үезинде бистиди районувус каас чараш болгаш чаагайжы берген. Бүгү-ле талазы-биле таарымчалыг чаа-чаа бажыңнар мында өзүп турар. Сөөлү ийи чылдын дургузунда чүгле чуртталга фондузун капитал септелгезинге 5.5 миллион рубль чарыгатынган. Районун девисөөрүнде скверлер болгаш парктар каастатынган.

Уралчыларның күш-ажылчы белээ

СВЕРДЛОВСК. Хоорайның бүгү агитпунктулары чер-чер Советтеринге соңгулдаларың сонда бөдүүнүг ажалын сактаппаан. Агитаторлар соңгулдалар дугайында, Дүрүмү сонгуучуларга тайылбырлап, коммунизмниң улуг тудугтарының дугайын чугалап турар. Аняязтарның кежээлери, үлөтпур бүдүрүлгелериниң дээр стахановчулары-биле, эртемдөөңнөр-биле учурашылгаларын тургузуп турар.

Волга-Дон каналының тудугларына чораш Уралмашзаводтун инженерлериниң болгаш конструкторларының чугаалары Орджоникидзе районунуң сонгуучуларында улуг чедикшики-биле ажалгаатынып турар. Уралмашчыларны белеткөөн улуг күшүгүг эскертүүлөрүн ажалының дугайын, еске-даа кайгамчыкты совет машиналарның дугайын олар чугалап турарлар.

Эртемдөөңнөрниң агитаторлары

ПАВЛОВО (Ленинград областа). ССРЭ-нің Эртемнер Академиязың дээди нерва чорудулгазының эволюциялыг физиологияны болгаш патологияны академик И. П. Павлов аттыг институтунун хой саныг лабораторияларының бажыңы улуг парктын ортувунда чаптыган. Ол болза, Колтушчи, ол ам улуг эртемдөөңнүн адын эдилеп турар. Суурун чуртаткылары РСФСР-нің Дээди Советинге соңгулдаларга белеткенип турар.

Дузалаар ажал-агынын ажалданчызы Н. В. Сироткинның бажыңына сонгуучулар чыгылаан.

Институттун эртем ажалданчызы агитатор Ю. Г. Кологривова эртемниң чечетелишиниң дугайында бажыңы партияны болгаш совет чазакты сагыш салышынын бөдүүнүг беседазына чугалаан. Колтушчи суурга эртемниң хоорайжыгажыны тыптып келгени Ю. Г. Кологривова айтыган. Лабораторияларны тудушкунунга совет чазак хой саныг хереңини амшаладырган. Ол аңша-биле тускай бажыңы тудуп тургускан. Оон иштинде улуг эртемдөөңнүн чурттал турган бажыңы база кирген. Эрткен чылдарың дургузунда эртемниң хоорайжыгажы өскөн болгаш сайзыраан. Эртен чылын суурга чаа бажыңы туткан. Ол бажың 16 аал ишти чурттар чаагайжыткан бажың болуп турар. Шап илгиди ийи бажыңы ам база тудуп эгелээ. Суурун чаагайжыдыгына 1700 муң рубльди үндүрүп берген.

Колтушчиниң сонгулда участогунда И. П. Павлов аттыг физиология институтун дык хой эртем ажалданчылары ажалдап турар.

Харылзаачыларың чарыжы

НОВОСИБИРСК. Областың харылзаачылары сонгулда кампанияны үлөгелер хандыры дээр чарышта киргенер.

Совхозтарың, МТС-терин, колхозтарың болгаш чуртаткылыг пунктулары радиожулар болгаш телефончулар талазы-биле ажал калбаа-биле чоруп турар. Сөөлү үеде областың көдөз районнарында 600 километр шүгүмчүлөп тургустунган болгаш ажылгаче дукаатынган.

От болза, дык хой көдөз советтер-биле, он-он колхозтар болгаш МТС-тер биле телефон харылзаазы тургузар арганы берген. Кара-Сукск, Наргатск, Маслянинск районнарда телефон станцияларың эде тургузар талазы-биле ажал доозулган. Колхозчуларың 1 муң хире бажыңары электреништиген.

Харылзаачылар ам округтарны болгаш участкаларың сонгулда комиссияларың оран-саваларын телефончулар, радиожулар турар, 1517 көдөз агитпунктулары радиожукаан. Округтарың сонгулда комиссиялары-биле участкаларың сонгулда комиссиялары харылзаштыры-биле «Урожай» деп 300 радиостанцияларын тургузар.

Кудуны хоовунун ырак районнарың болгаш тайгада чуртаткылыг пунктуларче сонгулда литературалары дүргөн чедиреринге почтаның 4 чаа авиошугунары ажалтынган.

Дуржулганың солчушкуну

ВЛАДИМИР. Аңаа көдөз клубтары болгаш номчулга бажыңнарының эргелекчилик беш хонугтуг семинары доозулган. Көдөөңи культуру одагларының удурткучулары чер-чер Советтеринге соңгулдаларың болгаш РСФСР-нің Дээди Советинге сонгулда дартга белеткелдериниң үезинде чонуну ортувунга чоруткан агитация-массалы ажалдыг дуржулганы солушканнар.

Семинарга бүгү делегей байдалының дугайында, социализмден коммунизмге чортуу шийириниң дугайында, коммунизмниң улуг тудугларының дугайында болгаш еске-даа темаларга лекциялары лөмчаан.

Көдөз клубтарың болгаш номчулга бажыңнарының эргелекчилик хоорайның эң эки агитпунктуларың ажалы-биле танышкан болгаш областың театрыга база музейинге чорашаан.

Пароходтарда агитпунктулар

ВЛАДИВОСТОК. «Красногвардеец» деп пароход ырында эң эки эреэдиги агитпункт кылдыр туснайлаан.

Далайжылар киночурк көөр, беседа дыйнаар дээр кежээңи-не агитпунктуга келип турар. Америк «демократия» деп темага лекция болгаш сонда суд-янону капитаны Левченко болгаш боцман Гроза олар чуве чугалаан. Боттарының хузуунда күөдөңдериң үдөйлөш олар, америк империалисттер кижиңиң бөдүүн эргелеринге каячаар халдап турарын чугалааннар.

«Вячеслав Молотов», «Кронштадт», «Батуми», «Владимир Маяковский» деп пароходтарда агитпунктулар идеяныг ажалдап турарлар.

Эки агитпунктулар

РЯЗАНЬ. Ажалчы чоннар депутаттарың чер-чер Советтеринге соңгулдаларга белеткелдер үезинде агитпунктулар сонгуучулар ортувунга масса-политиктиг ажалдык байлакшыг дуржулганы мөөңөп алган. Эң дээр агитколлективтерниң үлөгериң негелдери дээр, Касимовскиниң партия райком агитпунктулар аразында ажалдыгы дуржулганы солчурун организациясташаан. Ол болза, район иштинде агитация ажалы көскөүзү-биле экижиткен. Агитаторларың беседаларын болгаш илеткелдери сонгуучуларны эскертүүлөрү-биле, коллективтиг радио дыйнаашканы-биле, сонгуучуларың негелдерин эртерери-биле, делегелер организациялары-биле холбаштырып турар. Касимовскиниң партия организациязының үлөгериң эдербишаан, Спасск, Михайловск, Пронск болгаш областың еске-даа районнарың партия организациялары агитпунктуларың ажалын экижиткен.

Ийн муң ажыг агитколлективтер, мурнакчы дуржулганы ажалдагылаан, РСФСР-нің Дээди Советинге соңгулдаларга белеткелдерин калбарткан.

Ыраккы кышгагарда

БЕШКЕНТ. Бешкент районунуң колхозтарың хойжулар коздан хойлары-биле кады чуртаткылыг пунктулардан ыракта барганнар. Ындыг болза, олар республиканың хайып турар амыдыралыңа чарылбааннар. Он-он агитаторлар хойжуларга үргүлчү барып, чуртун политикаг амыдыралының дугайын оларга чугалап. Узбек ССР-нің Дээди Советинге соңгулдалар дугайында Дүрүмү таныштырып турарлар. Агитатор Салах Юлдашев малчыларың ортувунда улуг хүндүлгедиге чалыш алган. Агитатор Салах Юлдашев чаа солуннары, сеткүүлдерин болгаш литератураны сонгуучуларга чедирип, бир кыштадан бир ыштакка эерлиг атай-биле хой километри чоруп турар. (СӨТА).

ПАРТИЯ АМЫДЫРАЛЫ

Удуртур ажилдакчыларнын полит-билиин бедидери партия организацияларынын чугула сорулгазы

Партиянын болгаш советтик удуртур каадырларынын идея политик-билиин бедидер, оларнын большевикчи принципиалдык чорукка сижизидер дээш большевик партия санчаар-даа аажок улуг сагыш са-лып, ол айтырыгын бодунд кил-көөгөйинд төвүгө тургузуп тур-ар.

Марксизм-ленинизмдин теория-нын практиктик айтыргыларын чешикшиини шунтирлеп билер кыл-дыр ажилдакчылар партия дузалап турар. Большевик партия каадыр-лары шак ынчаар бедик идеялиг орукка боду кижизидип турар. Удуртур ажилдакчы кизи марксизм-ленинизмдин теориясы-биле төсөгө-лөсө болза, куртун ишти-ни болгаш даштыкы байдалдарын делгем көрүп билип шыдаазы чер-ле тодаргай. ВКП(б)-нин Тере-Хөл райкому удуртур ажилдакчыларнын идея политиктиг билини бедидер дугайында большевик партиянын прин-ципиады бодунд ажилдакчылар ду-залап турар, элвен хемчеглер-ни ап чоруткан. 1950—1951 өө-рөндө чылдарында партия чыр-дышкынынын системинде партия, советтик удуртур ажилдакчыларын салба-биле хаара дыртып кирген. Районда 3 полит школаар, А. В. Сталиннің допчу намдары өө-рөнир 3 бөлүмөр, ВКП(б) төө-үзү-нүн допчу күрүзү өө-рөнир 4 бөлүмөр болгаш район төө-ндө селээки партия школазы ажилдап турар. Партия чырдышкынынын системасын ол бүгү адырларында политиктиг билиндин денесини тарымдаалап тургаш партия, совет-тик удуртур ажилдакчыларын таарыштыр тургускан. Удуртур ажил-дакчыларын ишинде 22 кизи марксизм-ленинизмдин теория-нын бот кичөөл-биле өө-рөнип тур-арлар. ВКП(б) райкому бодунд эл шыррак билигилг ажилдакчы-ларын пропагандагер болгаш кон-сультавтылар кылдыр томуйлап бы-зылаан.

Удуртур ажилдакчыларын идея политиктиг билини бедидерин чү-гө партия чырдышкынынын сис-теминде политшколаарын, бөлүм-ерин болгаш кежээки школань дамчыштыр чедип алыр дээш пра-ктика ыракта-ла четпес болуру бил-нигер. Ажилдакчыларнын поли-тиктик болгаш нини билиндин хү-нүрүдө бедикшини болза, оларнын политиктиг болгаш уран чогаал ли-тературалар-биле, солунар болгаш журналдар-биле үргүчү чүткүдүг ажилдакчыларын организаастары болур. Ону барымдаалаш, ВКП(б) райком удуртур ажилдакчылардан не-медде омчулгаларын чорударын үргүчү теп турар. Ооң түнелениде ажил-дакчыларнын номчулга-биле ажил-дар, ача ханджкшыр чоруу элөөн шыдаан. ВКП(б) райкомун бот чылын партия чырдышкынынын дынчакы-ларына үш катап теоритиктиг кон-султацияларын, а марксизм-ленинизмдин теориянын бот кичөөл-биле өө-рөнип турарларга консу-лтацияны ийи катап организастан. Удуртур ажилдакчыларнын идея политиктиг билини бедидер дээш партия организациясынын ап чору-луп турар хемчеглери чамдык өки-үнелдерин берип турар. Эрткен чылын партия чырдышкынына-рга боттары өө-рөнип турган чамдык өш-өр бот чылын партия чырдышкы-нында ВКП(б) төө-гүзү өө-рөнир бөлүм-ерин политшколаарнын про-граммасын өзугаар башкылап турар аппараттар. Ындыг өзүлдөмг кижилерин одуртууга райполкомня-ар секретари Ширенни, "Большевик" колхозта комсомол организация-нын секретари Василий Доржуу болгаш өскөлери-даа адап болур. Ындыг болза-да, удуртур ажил-дакчыларнын идея политиктиг били-нин бедидер талазы-биле район-дуд партия организациянын ап

чорудуп турар хемчеглери ам-даа ыракта четпес. Удуртур ажилдакчыларын партия чырдышкынынын системасына хаара туткан болза-да, оларнын өө-рөнип турарын контроль хы-налдазын сула тургускан. Өө-рөди-леге дыка хөй удуртур ажилдак-чылар үзүктелешкенин өө-рөнип, кичөөлдерни чөптүг чыдагаан чок-ка хөй удаа үзүп турарлар. Район-да ажалга кассазынын өргөлекчи-и Богданов, район прокурорун бай-саакчызы Бегин, харылаза кон-торазынын начальниги Шелев, рай-онун белекелдер конторазынын директору Ким, районун улус су-дунд даргазы Идам олар кичөөл-дерни хөй катап үзүп турарлар. Ки-чөөлдерни үргүчү үзүп турар бол-гаш кичөөлдерге багай белекенип турар "улуг даргаларнын" политик-тиг билини "биче даргалардан" ку-дулап чыдып каап турар. Ындыг байдал-биле аппаратты удуртуру берге дөөрөи билдигер.

Чамдык удуртур харысалгааны ажилдакчылар оон түнелениде ажилга улам-на быжгып, өрү деп-шириниң орунунга, чыл бүрүдө чоортуу куудулап батса-батса чыкса-дан үш бээр чорукка тавардыр. Маңа бо районда коммунист Чоо-лу Аракчааның кичөөн көргүзгө-рел билдигер. Аракчаа мурнунда МГБ-ниң район салбырынын на-чальниги тургаш, ук ажилын ууш шыдавайн дүшкө. Ооң соонда ВКП(б) райкомунга инструкторлап ажилдаш, база-ла уул шыдаван. Райондун белекел конторазынын директорунга ажилдаш каарга ба-за-ла угбайн барган. Адак сөөлү-де Аракчаа аар-саар ажил кылыр чорукка шилчөөн. Эрткен чылын Аракчаа ВКП(б) төө-гүзү өө-рөнир бөлүмгө өө-рөнип турган, а бот чы-лын дедир полит школаже бады барган. Аракчааның "өзүлдөш" ындыг язазы болуп турар.

Райондун сак килдизинин өргө-лекчи Кыштимовтуң, харылаза конторазынын начальниги Шелевтиң Чыргалаады чеди чыл школазынын директору Сюрюмааның идея-поли-тиктиг билиндин деңгели база-ла ындыг болуп турар. Эми суур Совединин даргазы өш Храмушин-биле беседалажырга "1950 чылдын дургузунда чагыс-даа ка-тап солун номчуваан мен" — деп чу-гаалап турар. Районда ажалга ка-ссазынын өргөлекчизи Богданов ВКП(б) төө-гүзү өө-рөнир бөлүмгө өө-рөнир-биле бодунд билдирши-нини бижөөш, даңзылдып алган. Богданов бот чылын кичөөл өгөлөө-н бээр чагыс-даа кичөөлгө олу-рушпаан. Бу дугайында өш Богдан-овтун агитация болгаш пропаганда килдизинге келдиргеш беседа кылып көөргө — "Мен, хүнүң-не чай чок отчөт кылып турар кизи мен" — деп харылаан. Богданов 1950 чылда бодунга чагыс-даа солун, журнал чагылды албаан, ам 1951 чылдын чагылазын база-ла бижидип албайн турар. Боттарынын идея-политиктиг били-нин бедидеринге шак ындыг чүтк-үчү чок удуртур ажилдакчылар бистиң чурттуң иштини болгаш даш-тыкы байдалдарын билип ап шы-даван, бодунд удуртуп баштап тур-ар ажилын чогуур негелдениң деңгели-биле өкижидип шыдаван деп чүгө билдигер. Удуртур ажил-дакчы бөрүүзү бодунд идея-поли-тиктик болгаш нини билини бедидер дээш могаг чокка демисежир сорулгагы.

ВКП(б) райкомун, оон агитация болгаш пропаганда килдизи, партия өгө организацияларынын секретари-лери удуртур ажилдакчыларнын билини бедидер, оларнын политиктиг ажилдарын каңап быжкытырар, оларнын хүн-бүрүдө теориялыг бол-гаш практиктик өзүлдөниң үргүчү дузалажыры — партияни чугула сорулга.

А. НАМЗЫН.

Германиянын чепсээн дүжүрер дугайында айтыргынын талазы-биле Даштыкы Херектер Министрлеринин Чөвүлелин чыылдырар санал-биле Франциянын, АКШ-тын болгаш Великобританиянын чазактарына СОВЕТ ЧАЗАКТЫН НОТАЗЫ

Германиянын чепсээн дүжүрер дугайында Потсдам дугуржулазынын күөсүлдезинин дугайында айтыргыны көөрү-биле СССР-нин, АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын даштыкы херектер Министрлеринин чө-

вүлелин чыылдырар саналды айтып турар нотаны Франциянын, АКШ-тын болгаш Великобританиянын чазактарына 1950 чылдын ноябрь 3-те Совет чазактын чорутканын парламла медет-деп дыңнаткан болгай.

Француз чазактын 1950 чылдын декабрь 22-де нотазы

1. Франциянын элчии чери бо чылдын ноябрь 3-те Совет Социалисти Республикаларнын Эвилелинң Даштыкы Херектер Министрлеринин ты-выскан нотаны алганын бадтыкадыр алдардыг болду. Бо чылдын октябрь-нин 22-де Прагага парлап үндүргөн меделдеди ол нотага кошкан турган болгаш Германиянын, чепсээн дүжү-реринге хамаарышкан Потсдам дугур-жулазынын байдалдарын күөсүлде-зинин дугайында айтыргыны көө-рүнүгө Катышкан Штаттарынын, Франциянын, Катышкан Хаан черинин болгаш СССР-нин Даштыкы Херектер Министрле-ринин Чөвүлелин чыылдырарын санал-дап турар.

2. Француз чазактын политиказы болза Катышкан Штаттарнын Организацыйынын Уставында кирип турар, оу өзугаар улустар аразынын айты-рыгынын тайбик чугаалажыкыларын дузазы-биле чорутуур ужурутуп прин-циптери кезеде удуртулга болдурул келген. Француз чазак оун барымда-лаан, ол принципке болдунар тышкы-зын база дагын шыныктырар аргалыг болуп турар. Ол туруш (позиция) бол-за, чоонга чаа Франциянын деталы-биле Кол Ассамблеяга хүлээп алдынган болгаш улустар аразынын туруп турар деңизигүр байдалын чылдагаанарын чылдадыр сорулга-биле консултация-ларнын ачаа дүтүп турарыне кичөө-гөйин ээктирип турар резолю-циянын бодалы-биле долу таарымчада туруп турар. СССР-ге хамаарыштыр кандыг-бир агрессчи күзелдерден ырак француз чазак болза, улустар аразы-нда деңизигүр байдалга төнчүрү салы-рынга күзелде долдунган болгаш ол шак ындыг изин-биле күзетинип турар түңдөлдү чөдип алыр дээш күжениш-киннерин-даа хараманнас. Совет, а-мерик болгаш британ чазактар-биле кады ук нотага доктаатынып турар арга өзү-

гаар дөрт күрүнелерин Даштыкы Херектер Министрлеринге таарымчалыг үндезинин тып болурунун аргазын көө-рунүгө ол белен.

3. Француз чазак бо чылдын ноябрь 3-те ачаа совет чазактын тывысканын нотаны кичөөгөйин-биле өө-рөнип көргөн. Чугаалажыкыларын үндезинири ол нотага доктаатынып көрдүнгөйин өзүгаар алыр болза, бодундү характе-ринин талазы-биле өзүлүг барымдаалап чорударына перспектива болуп шыда-ван дээрин ол меделгээр аргалыг бол-ган, деп бодун санап турар.

Германиянын чепсээн дүжүреринин айтыргы амгы үедө туруп турар деңиз-игүр байдалдын чылдагааны өвөс. Совет зонада хөй айларын дургузунда артиллерияны болгаш танкаларыны кири-штирип тургаш шериг белектелиң эртип келген чепсегит күштерден ан-дыга амгы үедө кандыг-даа герман чеп-сегит күштер турбайн турар. Бир өвөс немец шериг нектетеринин Барын Германьянын камгалагына кирялге-зи амгы үедө барымдаалап көрүш-күнүнү чүүлү болуп турар, ынчаарга оон чылдаганы чүл дээрге, айылдыг чикенетерин мурнунда туруп турар өскө күрүнелерин оларнын айныл чок чоруюн быжыкларыне бүгү оруктар-нын көөрунү албадап турар совет по-литинада болуп турар. Прага медел-лениң кирип турар мырнын шыи өвөс бодтыкчалдыра удурлангыштыр британ болгаш америк чазактар-биле чөпшө-рөңгө Француз чазак Барын Герман-ьянын агрессивни базазы кылдыр аяжылаан турурын черле каңап-даа болдурус деп шунтирлең.

Француз чазак, Совет-ээлдеде турар Германьянын ол нектетин талазы-биле байдал ындыг туруп, ол дугайын үстү-ндө көргүскени ышкаш Чөөн Герман-ьянын дагын чепсегеленишкини болуп турда бузурелдиг болуп шыдаван.

1950 чылдын декабрь 22-де Фран-циянын элчини дээрги Шатенью, Ве-ликобританиянын херектерин бузур-тирген дээрги Николо болгаш АКШ-тын херектерин бузуретирген дээрги Барбур СССР-ниң Даштыкы херектер

Министринин оралакчызы А. А. Гро-мынога боттарынын чазактарынын бир дөмей уткалыг хары ноталарын ты-высканнар. Франциянын чазанын хары нота-зы мооң адаанда парлаатынган.

4. Оон андыга Прага меделелинде ол дугайы канчаар сагындыртынган болду ол хевирге Германиянын шин-тирлетиниң айтыргынын өскө көрүл-делерин чөптүг-биле таарыштырарын боду боданнас аргажок.

Ол меделдеди кандыг-даа чаа азы адилтеги чүүлдү айтыпайн турар, ын-чанга оон бодуп турары шунтирлең герман улустун хөй нуруузундан айтуу шантайрган. Прагага кылган меделгел болза, оларнын кол демдектерин алыр-га ооң элөөн мурнундагы база-ла ханы өө-рөнип көрүшкүни түңдөлдө Германьянын дугайында берге айтыргы-ларын чөвү-биле шунтирлеңгеге үндө-лөң болуп шыдаван деп санаан сал-дарын чүгө даптырлап турар. Герма-ниянын амгы адгылаащкынын сокса-дыр дээш Француз чазак Катышкан Штаттарнын болгаш Катышкан Хаан-черинын чазактары-биле кады бүгү деле-гейин хыналдазы-биле хостуг соңул-даларын аргазы-биле Германиянын чагыс эвин каталп тургузарына акык-тын саналдарын бодундү талазында чагыс удаа өвөс үндүрүп келген. Ол саналдар бо чылдын май 25-те болгаш октябрь 9-та Совет Контроль комиссия-зынын Даргазынын адынга үш дөди комиссарларнын чагалжышкынынын чүүлү болган. Ол чагааларга кан-дык хары чок болган.

5. Амгы үедө туруп турар канчаар-даа аажок дыңзыкан байдалдын чыл-даганы Германиянын чепсээн дүжү-реринде-даа болгаш оол туржук черле Германиянын айтыргыны чүмү-биле-даа алырга ынды өвөс. Ол дыңзыкан байдал болза, колдуунда дайындын доозул-ганында бээр совет чазактын туржук-дан, база ол туруш-биле холбашкан сөөлгү айларын дургузунда улустар аразынын бодундү куржуннарын не-птерэни-биле болдуруп турар. Дөрт кү-рүнелерин чазактары бир өвөс оларга совет чазактын кирерин ышкаш ботта-

рынын чугаалажышкынын кызын хемчөөл-биле кызыгаарлаан болза, бот-тарынын хүлээлгелерин күөсүлгөн турар ийик. Германияга болгаш Австрияга хамаарышкан айтыргылар черле чугаалажышкынын чүүлү болуп бол-байн канчаар, ынчала-даа Француз чазак чугаалажышкынын шунтир-летгези Совет Эвилели биле үш өскө күрүнелерин аразында харылаза бай-далды боттуг болгаш узун хуусаалы-биле экиндерин, база бүгү делгөйдө улустар аразынын дыңзыкан турар бай-далын чылдагаанын чайладырын бол-дунар кол айтыргыларын ден байдалдыг хамаарыш ужурутуп деп бодоп турар.

6. Француз чазак совет, америк бол-гаш британ чазактарынын төлөөлери-биле кады дөрт чурттарнын Даштыкы Херектер Министрлеринин чөвүлө хура-лына ук чазактарынын бот-боттарына таарымчалыг үндөйлөдөрүн тывар, база боттарынын чазактарына хүнүгү чугаалажы айтыргынын сумелээр төлө-дө, үстүндө параграфта айтыкан айты-рыгыларын өө-рөнип көөрү-биле төлөөлө-чилерни томуйлаарына белен. Үстүндө айтыкан чоруттарынын төлөөлөчүлери-ниң Катышкан Нацияларнын Организа-циязынын Нью-Йоркта турар черинге байдалдарда ол баштайгы чугаала-жышкынаннариге кириттерин болдуруу-шкы.

7. Француз чазак бир өвөс бо нота-нын чугаалажы чүүлү болуп турар са-налдарга хамаарыштыр бодундү бодал-дарын меделеп чаар чүвө болза, совет чазакни сетилик ханар ийик.

Айыткан нотага хары кылдыр СССР-ниң Даштыкы Херектер Минис-терствозу АКШ-тын, Великобритания-нын болгаш Франциянын чазактарына оларнын Москвада элчии черлерин дамчыштыр бир ай ноталар чоруткан.

Мооң адаанда Совет чазактын 1950 чылдын декабрь 30-дө Франциянын чазанга чоруткан нотанын парлаан.

Совет чазактын 1950 чылдын декабрь 30-де нотазы

"Даштыкы Херектер Министрле-ринин Чөвүлелин чыылдырар дугайында айтыргынын талазы-биле бо чылдын ноябрь 3-те Совет чазанын нотазына хары болгаш Франциянын чазанын дөдөри 22-де нотанын алганын ССР Эвилелинң Даштыкы Херектер Минис-терствозу шыныкташ. Совет чазанын даалганын өзугаар мооң адаанда чүүлдү меделгээр ужурутуп болган.

1. Германиянын шериг байдалы дү-жүрер дугайында Потсдам конфе-ренциянын шунтирин күөсүлүп турар дугайында айтыргыны тодаргайлап көөрү-биле Франциянын, Американың Катышкан Штаттарынын, Великобританиянын болгаш СССР-нин Даштыкы Херектер Министрлеринин Чөвүлелин чыылдырар деп совет чазак ноябрь 3-де нотазына санал кирген. Совет ча-зак ындыг саналды кирип тура кандыг бир айтыргыларын талазы-биле чүгө сумелелерин сорулга-биле дөрт минис-теринин чөвүлелин анаа-ла чыылдыр-арын эргөжөк чугулазын барымда-лаан өвөс, харын Даштыкы Херектер Министрлеринин Чөвүлелинң бот-тарынын чыылдырарын оон чыылдырар дөдөри 22-де нотанын алганын ССР Эвилелинң Даштыкы Херектер Минис-терствозу шыныкташ. Совет чазанын даалганын өзугаар мооң адаанда чүүлдү меделгээр ужурутуп болган.

2. Праганың меделелинде тодаргай-лаан саналдар Германиянын айтыргы-нын чөптүг шунтирлеңгеге үндезин болуп болбас дээр Франциянын чазанын бадтыкы айы тывылбас чорутуу үн-дүрүп турар, чүгө дээр, ол бадтык ал-дынкан саналдарын дөрт күрүнелери-нин көрдүнгөйин чылдадыр сорулга-биле кылдынган. Ол саналдарын гер-ман улустун хөй нуруузун хүлөөзөн деп Франциянын чазанын нотазынын бадтыкы дора дээр, барымдаа чок болгаш чүвениң шынын байдалына мырнай таарышпас. Чүү кандыг-даа бол-за, Германиянын чоунуң калбак незе-э, ооң иштинде Барын Германьянын чоуну Праганың чөвүлө хуралынын са-налдарын сеткилдиг улуг катыжыш-кыны-биле уткул алган.

Нинти-Германиянын соңулдаларын чорудар дугайында айтыргынын тала-зы-биле совет контроль комиссиянын даргазынын адынга дөди комиссарлар-нын чагааларынын дугайында Фран-циянын чазанын нотазында меделгел-

дерин ап көөргө, герман улуска улуг ужурутканы айтыргынын талазы-биле анаа бир-ле сагыш оокургаткан бижиг-лежиникин болур туруп турунда ук айтыргы дөрт күрүнелерин чазакта-рынын аразында чагыс өвөс удаа чу-гаалажышкынын чүүлү болуп турган болгаш бо айтыргынын дугайында Совет Эвилелинниң туржуну эки билдигер.

3. Парлаатынган меделдерден көөргө, АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын чазактарында Герман-ьянын доктаамал армиянын тургузуп, ол барынын үш күрүнелерин Даштыкы Херектеринин Министрлеринин өзү ба-рымдаалап меделгезиндег кандыг бир полициялар отрядтар өвөс, а бодун ди-визиялар тургузуп турары тодаргай не-сүт. Соелдү үедө АКШ-тын, Великоб-ританиянын болгаш Франциянын чазак-тарынын төлөөлери Аденаузринин чазак-биле тургузунуп турар дивизияларнын санынын болгаш оларын аар артилле-рия болгаш танкаларга чедир чепсег-лээр, ол дивизияларга «Воо чепсегит катышкан күштери» деп чүвөгө кирир дугайы чугаалажы турары база-ла билдигер. Ол хемчеглери АКШ-тын, Великобританиянын, Франциянын болгаш Европанын өскө-даа күрүнелерин айныл чок чоруюн быжыкларынын эргө-жөк чугулазы-биле чакырар дээр ораддажышкынын кандыг-даа бары-рымдаазы чок, чүгө дээр, ол күрүнел-лерге нем-даа кыжыман болган кыжыман турар. Оон деңдээр, Фран-циянын чазанын нотазында Барын Германьянын каталп чепсеглээринин планын Чөөн Германияда каталп чепсег-ленишкин болуп турар деп агартыр дээр ораддажышкынын барымдаа чок, Франциянын чазанын нотазында бо дугайында бүгү-ле чугаалатынып турар чүвө эгезинден тура төнчүзүңгө чедир хооун чүвө болур болгаш чүвениң шынын байдалына таарышпас. Совет чазанын октябрь 19-та нотазында үш күрүнелеринин чазактарынын ындыг ме-делгелдери кандыг-даа барымдаа чок

дөдөри 22-де нотазы Германиянын шериг бай-далын дүжүрер дугайында айтыргыны кирир дугайында Совет чазактын са-нанын чөпшөзөп турарын барым-даазы бар деп санал болур. Германия-нын шериг байдалын дүжүрер чорукту боттардынын чүгө АКШ, СССР, Великобритания болгаш Франциянын Потсдам чөпшөзөжилгезинде көрдү-нгөн өвөс, харын Европага тайбынын болгаш айныл чок чорутуу хандырамы-нын бир чугула чүүлдү болбушаан, гер-ман улустун боттарынын национал эр-ге-ажынына база-ла таарып турар бол-ган төлөөдө совет чазак ону улуг ужу-рузалыг кылдыр көрүп турар.

Ындыг турбуже АКШ-тын, Велико-британиянын болгаш Франциянын ча-зактары сөөлгү үедө Германиянын докта-амал армиянын каталп тургузар бол-гаш Барын Германьянын шериг үлөт-пурун каталп тургузар дээш ынды-бүгү хемчеглериң ап, ол айтыргынын тала-зы-биле Аденаузринин чазак-биле тускай чугааларын чорудуп турары бүгү деле-гейге билдигер, ол чорук Европаның улустарын болдуган чүүлдү мурнунга таарыштырар дөдө агрессивни болунте-ринин чүткүлдүн илередиң турар. Фран-циянын, АКШ-тын болгаш Великоб-ританиянын чазактарынын ам үүлгедия Германиянын шериг байдалын дүжү-рерин эргөжөк чугулазын дугайында оларнын боттарынын алган хүлээл-гелерингө чөрүшкөн бузуретиң эргө-жөк чугула херөз чок база ол ышкаш Даштыкы Херектер Министрлеринин Чөвүлелиң көөр ужурутуп болгаш ын-дыг бир билдимес чылдагаан-биле улам-на соңгарлатынып турар ол ай-тыргыларын шунтирлээшини дыка бергедедиң шыдаван.

Шак ындыг ноталарны Великобританиянын болгаш АКШ-тын чазактары-на база чоруткан.

(СЭТА).

Нелер дугайында күрүнениң сагыш салышкыны

Бистиң чуртта кой уруглардыг болгаш бот иелер совет күрүнениң сагыш салышкыны-биле хүрөөлөт-көн. Коммунизмди келир үедөгү салгалчыларын доруктуруп кижизи-дер чорук—бистиң чуртта алдарын көрөз болуп турар.

Ооң барымдазын Сүт-Хөл районун чүгө 1950 чылдагы чижөөндөн көрүп болур. Эрткен чылдын дур-зуунда бот иелер 574819 рубль түңдүг дузаламчызын тывыскан. «Иениң алдары» деп орден-биле болгаш «Иениң медалы» деп ме-дал-биле чагыс чылда 22 иелер

шакнааткан. Иелерге күрүнениң талазындан көргүзүп турар дузаламчыны чогуур өйүндө шыны-биле тысып төлөөр ажил суму Советтеринин чу-гула сорулгазы болур. Кызыл-Тай-га суму Совединин секретари тур-ган Быймак, Улуг-Алаак суму Со-вединин ажилдакчылары турган Чат, Шырап ышкаш чамдык ажилдакчы-ларнын иелерге тысыр ашка хө-реңгенин шыи төлөвөс, арада буда-даар чоруктарын болдурус ужу-рутуп.

С. СЕРИ-ООЛ.

Трактористер күрүзү

Чөөн-Хемчик районун Чадаанада машина - трактор станциясында ажытынган 6 ай хуусаалыг трактор-истер күрүзү ажытынган ажилын 2 ай азы үедө үргүчүлөп турар.

Ук курста 30 саныг колхозчу гараачылар, оларнын иштинде 4 кыстар өө-рөнип турар. Олар тра-кторун, база көдөз ажил-агынын кол-хоз машиналарынын бүгү ке-зектерин, чер ажилынын агротех-

Артельде чаа кезигүнер

Эрзин районун «Чаа орук» кө-дөз ажил-агы артели бодунд ажил-агы болгаш организастан тургу-зууа чыл бүрүдө быжкытырып, база хуу ажилдыг чоңа өки үле-герин көргүзүп ажилдап келгенер.

Чоокта чаа артель кезигүнеринин калбак хуралына артельге чаа кезигүнер кирип алмын чугаа-лашкан.

Эрзин районун «Чаа орук» кө-дөз ажил-агы артели бодунд ажил-агы болгаш организастан тургу-зууа чыл бүрүдө быжкытырып, база хуу ажилдыг чоңа өки үле-герин көргүзүп ажилдап келгенер. Чоокта чаа артель кезигүнеринин калбак хуралына артельге чаа кезигүнер кирип алмын чугаа-лашкан. Артель кезигүңгө кирерин кү-

С. КЫЗЫЛ-ООЛ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Совет садыгның болгаш культурулг чеменилге черлеринде четпестерни узуткаар

Чоннуң чугула бараан хергелдериниң дугайында совет чазак, большевик партия хүн-бүрү улуг кичээлгеи салып турар. Бидыг турбуже...

уступ турар. Амгы үеде хар улгадып, орук-харылза бергедээзи-биле чугула хергелдиди барааннары магазинерде тонген.

Совет чазактын болгаш культурулг чеменилге черлеринде четпестерни узуткаар. Устүдүге бо четпестерни дарый узуткаар, өвүржүлери чугула хергелдиди барааннары-биле хандылары негетинип турар.

А. АРЖАЛАЙ.

Ие-чаштың дугайында Совет чазактың улуг сагыш-салышкыны

Большевик партия болгаш Совет чазак бистиң чуртувустуң херэженин черинде болгаш бичи уругларынның дугайында канчаар-даа аажок улуг сагыш салып турар.

Иелерге күрүнден көргүзүп турар дузаламчы кончук улуг. Дына хой өгүзүлгө күрүнден он-он муң рубль дузаламчыны ап турар.

Күсөкчюмнарның хоорүкүсөкчюмнарның чанында күрүне дузаламчының талазы-биле килдистерни ажалдап чыгарып турар.

Ээрин болгаш Тацды райкусөкчюмнарның чанында, хой уругларды болгаш бот иелерге күрүне дузаламчының талазы-биле килдистер ээлде болгаш эки ажалдап турар.

Хой уругларды болгаш бот иелерге дуза көргүзери-биле күрүнден үндүрүп турар ашка-хөреңгиниң шың, чөп чарыгалды дээш, шыңгы хыналды ботандырыпсаан, сан-хөе органиязы бистиң чуртувуска коммунизмниң тилелгези дээш иделпейлиг демиселдер—совет херэженин черинде эрге-ажыктарының камгалалына турар хүлээлери.

В. ДЕРЯГИН.

„Заготживсырьё“ конторазының ажылын хынаар

Өвүр районунда „Заготживсырьё“ конторазының ажылында элөөн хой четпестер илереп турар. Чүд дизе, районун „Заготживсырьё“ конторазының директоруш Маминцев чонунд холунда бар турар дүк, алгы-кеш чиг-этти белеткеге садып алыр талазы-биле организастиг ажыл чортуптай, сумуларда белеткел пунктуларын багай удуртуп турар.

гузуунда 3 тонна амы дүктү кириген, а дүктүң өртөө—6. 259 рубльдык белеткел чери төлөвөөн болуп турар. Мындыг чиктер өске-даа сумуларда бар. Ол сумуда белеткел пунктузу дүк, алгы-кеш чиг-этти багай ажаап келген.

Колхозту быжыглаар

Улуг-Хем районун Ийи-Тал сумуунда Жданов аттыг көдөө амылагы артели тургустунгандан бээр өлөөн үр үе өрткен. Бидыг болза-даа, колхозту баштаар чериниң даргазы Богданович амылагы-агыжы-өвөс, олутпай шүшпөч өзү-биле ажалдап турарының харазы-биле колхозту амыла-агыжы сөөлүгү үеде өлөөн савдаргай байдалда туруп турар.

Малды менди кыштагладыр

Кызыл районун Тасып сумуунда „Черби“ колхозтуң мал одарларында 50—60 сантиметр кылын хар чагган. Колхозтуң баштаар чери мал кыштагладышкынында белеткелди багыт организастиандан, ылданың каймаалары эки шынарлыг септер, чаа каймааларны немей белеткээринче кичээлгеи салбааннандан колхозтуң чамдык коңдай малдыры арлып басырап турар.

Белеткел алган дүктүң өртөө дыка хой түндүг ашка-хөреңги чогуу канчангынан, азы ылап-ла „Заготживсырьё“ чериниң агар санында кирген бе, азы самчыгдаада кирген бе дээрзин тодаргай хынап көөрүчүгү. Оон-биле чергелештир районун „Заготживсырьё“ конторазының болгаш оон сумуларда белеткел пунктуларының ажылын үнденил-биле өкчидери негетинип турар.

М. ЧУЛДУМ.

Устүдүге бо четпестерни дарый узуткаар, өвүржүлери чугула хергелдиди барааннары-биле хандылары негетинип турар. Устүдүге бо четпестерни дарый узуткаар, өвүржүлери чугула хергелдиди барааннары-биле хандылары негетинип турар.

М. БУГАЛДАЙ.

Иелерниң болгаш уругларның дугайында партия болгаш чазактың улуг сагыш-салышкыны болза, «Сагыш херэженинге, хой уругларды болгаш бот иелерге күрүне дузаламчыны улгатыларының, иениң болгаш уругунуң камгалалы күштелдирериниң дугайында, «Маадыр-ие» деп хүндүлүг атты доктадырының, «Иениң алдары» деп орденни, «Иениң медали» деп медальди тургузар дугайында ССР-ниң Дэди Советиниң Президиумунуң 1944 чылдың июль 8-те Чарлында тодаргай илередиш турар.

Күрүне дузаламчыны тыпсырын болгаш төлөрүн иелерге таарымчалыг кылдыр таарыштыр организастиаан. Күрүне дузаламчынын иелерниң чурттал турар чериниң айы-биле районун болгаш хоорайның ажылы чоннарын депутаттар Советиниң күсөкчи комитеттериниң чанында тургускан.

Хой уругларды болгаш бот иелерге дуза көргүзери-биле күрүнден үндүрүп турар ашка-хөреңгиниң шың, чөп чарыгалды дээш, шыңгы хыналды ботандырыпсаан, сан-хөе органиязы бистиң чуртувуска коммунизмниң тилелгези дээш иделпейлиг демиселдер—совет херэженин черинде эрге-ажыктарының камгалалына турар хүлээлери.

Социалистг өнчү-хөреңгиниң самчыгданчылары

Күрүнең социалистг өнчү-хөреңгиниң төгөлгөп самчыгдан кижилериниң кеминг буруулу херектериниң область судунуң үнүшкүнүгү суд чорудулгазы-биле шийткен. 1950 чылда Эни алдын уургайында «Золотопродснб» салбырының начальниги турган Ч. И. Боганов, оон бараан складның өргөлекчизи турган Н. Д. Выхов болтип магазин өргөлекчизи турган А. Ф. Воробьева олар бөлүгөлиш алгаш, «Золотопро-

дснб» салбырының 83 муң рубль түңнүгү барааннарын, продуктулары оорлап самчыгдан турганар. Оон иштинде С. М. Боганов чүгө спиртти безин 110 литрин бодунга шийгөйдип ажалдаан.

Күрүнең өнчү-хөреңгининге хора чедиргенериниң кол кирзичкини Н. Н. Боганову ССР-ниң Дэди Советиниң Президиумунуң 1947 чылдың июль 4-те үндүргөн Чарлымының ийи дугаар ке-

Х. БЕГЗИ.

Бижикти билбес болгаш биче билир чорукту узуткаары политиктиг чугула херек

ВКП(б) обкомунуң бюрозун 1950 чылдың декабрьда бодунуң үндүргөн доктаалы-биле 1951 чылдың январь 7-ден 9-ка чедир (башкыларның январь куралының соонда) култармейилериниң чөвүлел куралдары, семинарларын өрттерини шийтирилөөн.

өөредирин бүрүн күүсеткен турарын 1951 чылда чедип алыры, тодаргайлаарга, бистиң облазвысты калбак бижики-биликтиг область бодураарын чедип алыры өргежөк чугула. ВКП(б) обкомунуң бюрозун бистиң облазвысты калбак бижики-биликтиг область бодураарының күрүне талазы-биле чугулаан бодунуң доктаалдарында үргүлчү демдеглел келген.

дугайында Ленинниң сестерини база катап сагындарары өргежөк чугула-дыр. Бижики билбес чорукту узуткаары өртеминг, политиктиг билгилерни шийгөйдип алырычче баштайгы базым болур. В. И. Ленин биле И. В. Сталин чонун өөөдир айтырыгы күрүнең сорулгаларын чедип шийтирилөөн-биле тулуштур холбаштырып турганар. В. И. Ленинниң чугулааны болза: «Номчуп, бижики билир чорукту кулдуруны бедидеринге бараан болган турарын чедип алыр херек, ол номчуп, бижики билир чорукту бодунуң амыла-агыжын болгаш бодунуң күрүнесин өкчидеринче амылаагар херек». Бижики билбес чорукту узуткаар дугайында В. И. Ленинниң ат салган декретти 1919 чылда үндүргөн болгаш культура дээш, бижики-биликтиг чорук дээш бүгү улустуң кохонун чараан. Бижики билбес 50 хар чедир кижилер бүрүзү бодунуң төрөөн дылының кырынга номчуп, бижики турар кылдыр өөөриниң амыр хүлээлгемиг турган. Ленин биле Сталинниң айтышкынынын өдөрбишаан, биче болза, бижики билбес чорукту узуткаары Тываның социалистг чартыгалдары-биле тулушчак харымлаалык болурун көөр ужурулгусис, ол органиктиг харылзаны баымдалааш, чонун өөөдир херектиң политиктиг улуг ужуру-дузалык бодурунуң дугайында түнелди кылып, бижики билбес чорук-биле демиселче улгандырган организастиг практиктиг амыла күштелдирер ужурулгусис. Бистиң анык облазвыстың мурнууда улуг сорулга турар чүд дизе, мурнакчы областарының дуржулгазын ажыглавышаан, колхозтарыны калбартыр, улгатыр катыштырар, оларны быжыктары, көшкүн араттары сууржуң чуртталгазын амыдаалычче шийдирген чедип шийтирилөөн биле боттандырар, көдөө амыла-агыжын болгаш үлетпүрүн сайырадыр, национал хевирлиг, социалистг улгашынар-

лыг культураның деңгээлин бүгү талазы-биле бедидер. Эрги үениң аар уружу—бижики билбес чорукту дүргени-биле узуткаан туудун-на ол сорулгалдар дүрге болгаш чедип шийтирилгелерин апар деп чүве билдингир.

Чаз социалистг амыдаал күш-ажылы чонун бижикти номчуп, бижики билгилериниң өргежөк чугулазынче хүн-бүрдү боду-ла чыгар турар. Ленинниң чугулааны болза, ажылы чоннар билгиче чүткүп турарлар, чүгө дээрге, ол билгич, тилөөрлерге оларга өргежөк херектиг. Тываның колхозчулары, күш-ажылы араттары өртеме чүткүп турарлар, чүгө дээрге, ол билгич-колхоз тургузууну тилөөлгези дээш демиселче, социалистг улгашынары, национал хевирлиг культураның чектелгилериниң дээш демиселге оларга өргежөк чугула херектиг чүд болуп турар. Тываның ажылы чоннарының өң-не язы-бүрү назы харының болгаш профессионалыны талазы-биле билгиче чүткүлү—маргылаа чок факт болур. Оон ужурунда өлөөн районнарда бижики билбес чорукту узуткаар талазы-биле амыла күштелдирериниң орнуга, харын ому кошканды турар байдалды таарымчалыг чүвө кылдыр санап болбас ужурулгусис. Эд ылацгыда Тер-Хөл—9 айларның иштинде чүгө 30 кижини бижики өөрткен, Бин-Хем—45 кижини өөрткен, Каа-Хем—48 кижини өөрткен, Кызыл—56 кижини өөрткен, Чаа-Хөл—42 кижини өөрткен. Устүдүге районнарда болгаш Кызыл хоорайда ажыл онза багай тургустунган. «Өк» совхозта тыва малчылардан бижики билбес 50 ажы кижилер бар, бидыг болза-даа, райОНО өргөлекчизи эш Яковлевтиң, совхоз директору эш Васильевтиң, партия организациязының секретари эш Чоодак-оолдуң буруузу-биле сөөлүгү хөвөргө чедир оларны бижики өөөдир амыла организастиаан. Туранда, Шагаан-Арыда, Чадаанда болгаш Сарыг-Сеп суурда херэженин черинде өөөдиргезин онза багай организастиаан болгаш өске-даа районнарының төптөринде бижики билбес-териниң саны хой болуп тур-

ташуп турар ол аныктардан, ол чаштардан бистиң херээвис болза, бижики билбес чорукту узуткаар дээш, катышып алгаш, дөвөняне үнүптөөлини деп чугулааш турар чорук-биле коммунизм туруп турар». Бижики билбес чорукту узуткаар талазы-биле амыла сула, хоудундагы чорун барымдалыг кандыгдаа чылдагааннар-биле тайылбырлап болбас. Чүгө дээрге, суур, колхоз бүрүзүндө, кайы-даа сумуда бижики билбес-терин доктандырар дыка хой бижики-биликтиг кижилер туруп турар. Кыдыраштар бар, үжүлгө болгаш херектиг өөөдирге номун чалыгы тып ап болур. Күрүне болза, өөөдирге-биле холбашкан тускай ашка-хөреңгини үндүрүп берип турар. Чедип шийтирилөө өөөдирге организастиаанын херектиг чүдүлүшүп турар. Бижики билбес он-он кижилерин өөөрткен, областың өд дөөрө култармейилери эштер Бадрчы (Белбей суурда), Биче Ооржак (Хорум-Дагда), Ичиндей (Элегесте), Лемехова (Баян-Колда) болгаш өскелеринде-даа дуржулгалары улуг намызы чонун бижики чедип шийтирилөө биле болур арга-ларын дугайында маргылаа чогубиле херечилеп турар.

Н. СЕРДЮБОВ.

